

BÜYÜK MALİYECİLER

Kamu Ekonomisi ve Kamu Maliyesi'nin Doğuşu ve İlerlemesine
Katkıda Bulunan Öncü Maliyeciler Kimlerdir?*

Coşkun Can AKTAN¹

Prof. Dr.

Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

E-mail: ccan.aktan@deu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-4294-2314

I. GİRİŞ

İktisatçıların ekseriyetine “*iktisat biliminin babası ya da kurucusu kimdir?*” diye bir soru sorduğunuzda buna tereddüt etmeden Adam Smith yanıtını alırsınız. İktisat üzerine yazılmış yüzlerce kitap ve makalede Adam Smith'in iktisat biliminin öncüsü (pioneer) ve/ya kurucusu (founder) olduğu yazılıdır. Peki maliyenin babası ya da kurucusu kimdir? Kamu ekonomisi ve kamu maliyesi'nin doğuşuna ve gelişmesine katkıda bulunan öncü maliyeciler kimlerdir? Bu yazımda yaklaşık 40 yıllık bir maliyeci olarak bu sorunun cevabını vermeye çalışacağım.

II. BÜYÜK MALİYECİLER!

New York'ta bir üniversitede (School of Business and Economics at SUNY College at Plattsburgh) İktisat ve Finans profesörü olarak görev yapan Colin Read akademik kariyerinde Maliye'nin yeri olmamasına rağmen *Public Financiers* (2016) adını taşıyan bir kitapta kendince bazı isimleri “*büyük maliyeciler*” olarak belirleyerek onların hayat hikâyelerini ve disipline katkılarını incelemektedir. Bir dönem Plattsburgh belediye başkanlığı görevini de yapan Colin Read kitabında toplam 11 ismi maliyenin öncüsü olarak tanıtmaktadır:

* Bu çalışmada bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

¹ Sorumlu Yazar: ccan.aktan@deu.edu.tr

Atıf (APA): Atıf (APA): Aktan, C. C., (2025), Büyük Maliyeciler: Kamu Ekonomisi ve Kamu Maliyesi'nin Doğuşu ve İlerlemesine Katkıda Bulunan Öncü Maliyeciler Kimlerdir? Ekonomi Bilimleri Dergisi, 17 (3): 164-184.

David Ricardo, Henry George, John Bates Clark, Frank Ramsey, James Mirrlees, William Vickrey, Knut Wicksell, Richard Musgrave, James M. Buchanan, Charles Tiebout ve Joseph Stiglitz.

Kitapta bu isimler kamu maliyesi disiplinin büyük isimleri (great public financiers) olarak takdim edilmektedir.²

Profesör Read kitabına David Ricardo ile başlıyor, Henry George ile devam ediyor; ardından maliye bilimi ile hiç ilgisi olmayan bir Amerikalı iktisatçı John Bates Clark’a geçiyor. Daha sonra da sadece 30 yıllık kısa ömründe vergileme üzerine tek bir makale yazan Frank Ramsey’e atlıyor, sonra Ramsey’in görüşlerinin James Mirrlees tarafından *Optimal Vergileme* adı altında keşfedildiğini anlatıyor. Mirrlees ile Nobel ekonomi ödülünü paylaşan William Vickrey’i “büyük maliyeciler” listesine dâhil ediyor. Ramsey gibi nispeten kısa bir hayat sürdüren ve yine Ramsey gibi maliyenin sadece bir tek meselesine (mali yerinden yönetim) ilgi duyan Charles Tiebout’u da kitapta “büyük maliyeci” olarak tanıtıyor. Henry George’un ve Frank Ramsey’in vergi ile ilgili fikirlerini savunmaktan öteye birkaç makalesi ile literatüre katkılar sunan, fakat gerçekte maliyeci olmayan Nobel ödülü sahibi Joseph Stiglitz de “büyük maliyeciler” listesinde kendine bir yer buluyor! Colin Read nihayet kamu maliyesine gerçekten önemli emekler ve katkılar sunmuş olan Richard Musgrave ve James M. Buchanan’ı da kitaba dâhil ederek bu iki maliyecinin görüşlerini özetleyerek kitabını sonlandırıyor. Buchanan’a ışık veren Knut Wicksell de yine “büyük maliyeci” olarak kitapta kendine bir yer buluyor...

Vergilendirmeyi üretken sermaye birikimini engelleyen ve tüketimi azaltan “büyük bir kötülük” (great evil)³ olarak değerlendiren David Ricardo (1772-1823)’nin 1817 yılında yayınlanan *Politik İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri* (2008) kitabı elbette kamu maliyesinin ilk öncü kitaplarından birisidir. Henry George (1839-1997) Ricardo gibi rant teorisi konusuna kafa yormuş ve arazi rantların vergilendirilmesi konusundaki görüşleri ile kendinden sonraki düşünürleri etkilemiş önemli bir düşünürdür. “*Arazi rantı üzerinden alınan vergi, tüm vergiler*

² Kitabın yazarının kitabına verdiği başlık, kitabında dâhil ettiği isimler ve içeriğindeki bilgiler dolayısıyla pek çok eleştiriyi hak ettiğini düşünüyorum.

³ Ricardo, D. 2005. *The Works and Correspondence of David Ricardo*, ed. Piero Sraffa with the Collaboration of M.H. Dobb (Indianapolis: Liberty Fund, 2005). Vol. 1 *Principles of Political Economy and Taxation*.s.152.

<https://oll.libertyfund.org/quotes/david-ricardo-considered-taxation-to-be-a-great-evil-which-hindered-the-accumulation-of-productive-capital-and-reduced-consumption-1817>

arasında en adil ve eşit olanıdır”⁴ diyen Henry George’u da maliyenin (vergi felsefesinin) öncüleri arasında kabul etmek elbette doğrudur. İsveçli iktisatçı Knut Wicksell (1851-1926) Musgrave ve Buchanan gibi maliyenin ağır topları açısından da maliye teorisine katkı sağlayan bir iktisatçıdır.⁵

Bu üç isme itirazım yok! Peki neden sadece Ricardo, George, Wicksell? Eğer kitabın yazarı Musgrave ve Peacock tarafından hazırlanan kamu maliyesinin öncü klasik yazarları kitabına bakmış olsaydı⁶ sadece bu isimleri dâhil etmenin Pigou, Lindahl, De Marco gibi yazarlara haksızlık etmek anlamına geleceğini anlamış olabilirdi!

Colin Read’in kitabında 18. Yüzyıl, 19. Yüzyıl ve 20. Yüzyıl gibi bir ayırım yapılmadığı için Ricardo, Wicksell, George diğer isimlerle birlikte yan yana abes görünüyor. Eğer maksat maliye bilimine küçük de olsa bir katkı sunan isimleri incelemekse o zaman Arthur Cecil Pigou, Francis Edgeworth, Maffeo Pantaleoni, Erik Lindahl, Antonio de Viti de Marco, Adolp Wagner, Fritz Neumark gibi isimler neden kitaba dâhil edilmemiş sorusu akla geliyor ve bu da kitabın “çalakalem” hazırlanmış olduğunu ortaya koyuyor.

Colin Read’in kitabında hiçbir şekilde “maliyeci” olmayan, dahası maliye alanında bir eseri olmayan bir kişi kitaba dâhil edilmiş bulunuyor: John Bates Clark⁷. Bu ismin kitapta yer almasının affedilebilecek bir hata olmadığını düşünüyorum.

Henry George başta, ortada ve sonra her yerde anlatılıyor!

Kamu maliyesine katkılar sunan onlarca isim ise kitapta kayıp!

Konuyu bilmeden, okumadan ve araştırmadan bir kitap hazırlamanın dışsal maliyetlerini unutmamak lazım. Bugün Türkiye’nin herhangi bir üniversitesinde

⁴ “*The tax upon land values is, therefore, the most just and equal of all taxes.*” Bkz. George, H. 1912. *Progress and Poverty: An Inquiry into the Cause of Industrial Depressions and of Increase of Want with Increase of Wealth, The Remedy* (Garden City, NY: Doubleday, Page, & Co. 1912). 24.09.2020. <<https://oll.libertyfund.org/titles/328>>

⁵ Wicksell’in sık atıfta bulunan çalışması için bkz. Wicksell, 1896.

⁶ Bkz. Musgrave E.A. and A. Peacock. (ed). 1967. *Classics in the Theory of Public Finance*, London: Macmillan.

⁷ American Economics Association tarafından “John Bates Clark Medal” adı altında bir ödül ihdas edilmiş olduğunu da burada not edelim.

görev yapan genç bir maliyeci başlığı itibariyle insanı cezbeden bu kitabı eline aldığı anda okuduklarını aktararak bilgi kirliliğinin yayılmasına katkı sunmaya hazır demektir. Hele ki, yabancı dilde yayınlanan bir kitap olduğunda henüz mesleğinin başında bulunan genç ve tecrübesiz akademisyenler tarafından tereddüt etmeden ve sorgulamadan bol dipnotlarla alıntılar yapılarak bilgilerin aktarılması sıklıkla yapılan bir hatadır.

Peki, doğrusu nedir? Maliyenin gerçek öncüleri kimlerdir? Hakkaniyet demek hakkı bilmek demektir; liyakat ise daha fazla hakkı ve katkısı olana hak ettiğini tevdi etmek demektir ne eksikliğini ne de fazlasını... O halde, kamu maliyesi disiplinin kurucusu ve gerçek öncüleri kimlerdir?

III. 19. ve 20. YÜZYIL: MODERN MALİYENİN ÖNCÜLERİ

19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyılın hemen başlarında kamu maliyesi alanında ilk yazarların başında gelen isimlerin eksik de olsa bir listesini yapmaya çalışalım. (Şekil-1)

İngiliz iktisatçı Arthur Cecil Pigou⁸ (1877-1959); İsveç'te Uppsala ve Lund Üniversitesi'nde görev yapan Johan Gustaf Knut Wicksell⁹ (1851-1926); yine Uppsala Üniversitesi'nde çalışan Erik Lindahl¹⁰ (1891-1960); İtalya'da Antonio de Viti de Marco¹¹ (1858-1943) Anglo-Sakson ve Kıta Avrupası'nın öncü maliyecileri olarak kabul edilebilir.

Bu isimleri sayılan akademisyenlerden Pigou 1920 yılında yayımlanan *Refah Ekonomisi* adlı eseri ile Teorik Refah İktisadı'nın doğuşuna öncülük etmiştir. Pigou bu eserinde dışsallık kavramını ortaya atmış ve dışsallık sorunlarının “düzeltici vergiler” (Pigovian vergisi) uygulanarak tazmin edilmesi fikrini ileri sürmüştür.

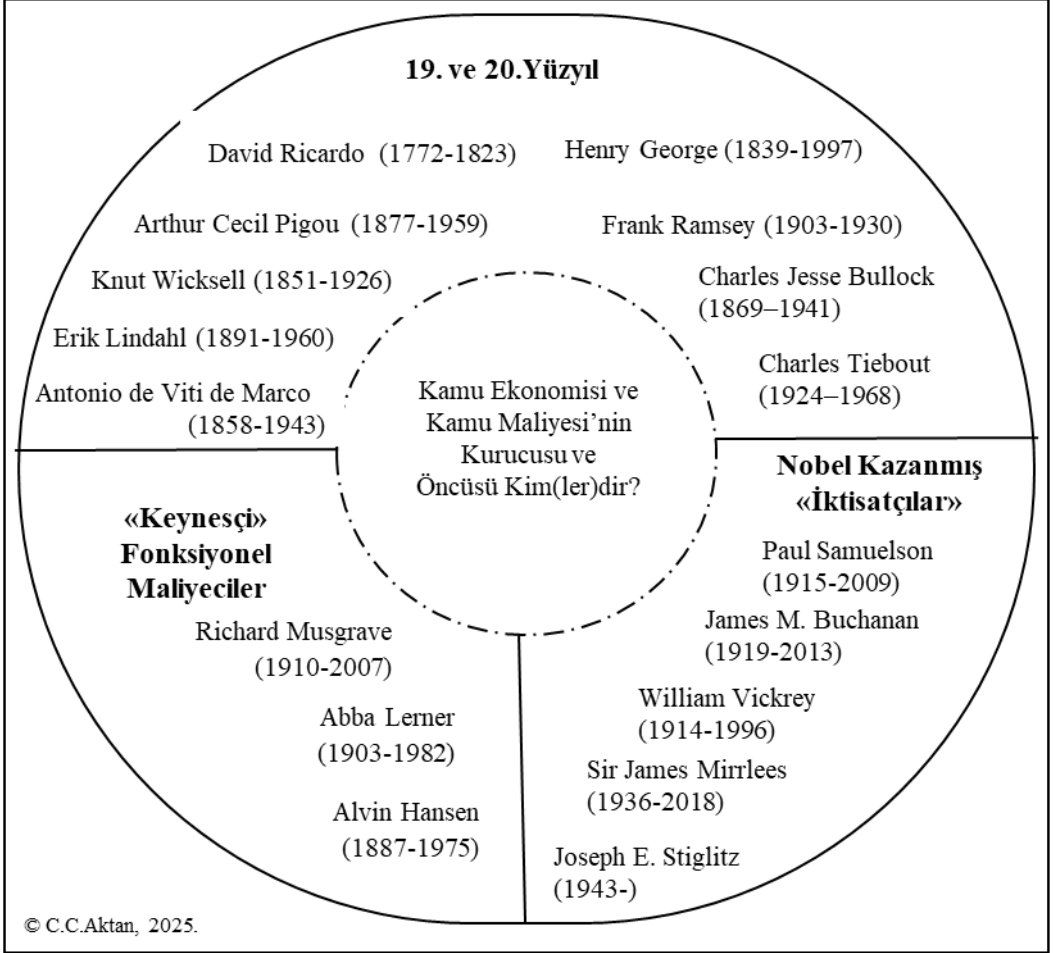
⁸ Pigou, A. C. 1928. *A Study in Public Finance*, London: Macmillan.

⁹ Wicksell, K. 1896. “A New Principle of Just Taxation.” In: *Classics in the Theory of Public Finance*, edited by Richard A. Musgrave and Alan Peacock., 72–118. London: Macmillan

¹⁰ Lindahl, E. 1958. “Just Taxation—A Positive Solution”. In: *Classics in the Theory Of Public Finance* (pp. 168– 176). London: Palgrave Macmillan. Orijinal kaynak: Lindahl, E. 1919. *Die Gerechtigkeit der Besteuerung: eine Analyse der Steuerprinzipien Auf Grundlage der Grenznutzentheorie*. Lund: Hakan Ohlssons Buchdruckerei.

¹¹ Viti de Marco, Antonio de. 1936. *First Principles of Public Finance*. London: Jonathan Cape.

Şekil-1: 19. ve 20. Yüzyıl: Kamu Ekonomisi ve Kamu Maliyesi'ne Katkıları Sunan Öncüler

İsveç'te Lund ve Uppsala Üniversitelerinde görev yapan Wicksell ise nüfus, değer, sermaye ve para teorileri üzerine kitap ve makaleler kaleme aldı. Wicksell'i maliyeci olarak adlandırmak doğru olmayabilir; bununla birlikte o da maliyenin muhtelif konuları üzerine çalışmalar yaptı.

Wicksell'in görev yaptığı Uppsala Üniversitesi'nde çalışan Erik Lindahl'ın maliyeye katkısı da oldukça sınırlı oldu. Lindahl 1919 yılında yayınlanan *Vergilendirmenin Adaleti* (Die Gerechtigkeit der Besteuerung) adlı kitabında

vergilelendirmede fayda ilkesini savundu. “*Lindahl vergisi*” olarak da ifade edilen görüşe göre bireyler kamusal mallardan sağladıkları marjinal faydalarına göre ödeme yapmalıdırlar.

İtalyan De Viti De Marco’nun kamusal mallar, vergileme ve devletin iktisadi hayattaki rolü konusundaki görüşleri de bugün kamu maliyesi ve kamu tercihi alanından çalışan araştırmacılar tarafından literatüre bir ölçüde katkı olarak kabul edilmektedir.

Georgizm akımı olarak da bilinen felsefenin efsane ismi Henry George (1839-1997); Amerika’da Harvard Üniversitesi’nde ekonomi profesörü olarak çalışan ve kamu maliyesi konusunda uzman olan Charles Jesse Bullock¹² (1869–1941); “*kamu harcamaları artış kanunu*” diye bilinen konuya ilk temas eden Alman Maliyeci Adolph Wagner¹³ (1815-1917); maliyecilerin vergileme ilkeleri konusundaki görüşleri ile tanıdığı Alman maliyeci Fritz Neumark¹⁴ (1900-1991); Kamu maliyesi ve vergileme konusunda çok sayıda kitap ve makaleye imza atan Amerikalı maliyeci E.R.A. Seligman¹⁵ (1861-1939); Amerikalı iktisatçı ve maliyeci Henry C. Simons¹⁶ (1899-1946); Sosyal Tercih konusunda öncü isimlerden biri olarak kabul edilen Duncan Black¹⁷ (1908-1991) 19. ve 20. yüzyılda maliyenin diğer öncü isimleridir.

Tüm bu saydığımız isimler yazdıkları makale ve/ya kitaplarla kamu ekonomisi ve kamu maliyesine kısmi katkılar sunmuşlardır.

¹² Bullock, C. J. 1920. Selected Readings in Public Finance. New York: Ginn & Company.

¹³ Wagner, A.H. 1883. Finanzwissenschaft. Leipzig: C. F. Winter.; Wagner, A. (1958). Three Extracts on Public Finance. In: Musgrave, R.A., Peacock, A.T. (eds) Classics in the Theory of Public Finance. International Economic Association Series. London: Palgrave Macmillan.

¹⁴ Neumark, F. 1970. Grundsätze Gerechter Und Ökonomisch Rationaler Steuerpolitik. Tübingen: Mohr Siebeck.

¹⁵ Seligman, E.R.A. 1890. The General Property Tax. Boston: Ginn and Company ; Seligman, E.R.A. 1899. The Shifting and Incidence of Taxation, New York: Macmillan. ; Seligman, E.R.A. 1925. Studies in Public Finance. New York: Macmillan.; Seligman, E.R.A. 1911. The Income Tax: A Study of the History, Theory and Practice of Income Taxation at Home and Abroad. New York: Macmillan.

¹⁶ Simons, H. C. 1934. A Positive Program for Laissez Faire. Public Policy Pamphlet N 15. Chicago, IL: The University of Chicago Press. ; Simons, H. C. 1938. Personal Income Taxation. Chicago: The University of Chicago Press. ; Simons, H. C. 1950. Federal Tax Reform. Chicago: The University of Chicago Press.

¹⁷ Black, D. 1939. The Incidence of Income Taxes. London: Macmillan.

Yukarıda benim saydığım isimler mutlaka “*eksik*” olarak kabul edilmeli ve muhtemelen unuttuğum isimler de listeye dâhil edilmelidir.¹⁸ Örneğin, 1945'ten 1947'ye kadar Maliye Şansölyesi olarak görev yapan İngiliz siyasetçi Hugh Dalton (1887-1962); Ursula Kathleen Hicks¹⁹ (1896-1985); Amerikalı bir ekonomist ve kamu maliyesi uzmanı Carl S. Shoup (1902-2000) yaptığı çalışmalar ve kaleme aldıkları kitap ve raporlar dolayısıyla maliyeciler listesine dâhil edilebilirler.

19. yüzyılın sonları ve kısmen 20. yüzyılın ilk yıllarında yaşamış olan bu isimlerin dışında modern kamu ekonomisi ve kamu maliyesi disiplinlerine katkıda bulunmuş iki önemli ismi de not etmemiz uygun olabilir: 30 yılı bile bulmayan kısacık ömründe yazdığı birkaç makalesi ile iktisat ve maliye literatürüne girmeyi başaran Frank Ramsey (1903-1930)²⁰ ve yerel yönetimler maliyesi alanında etkili birkaç makale kaleme alan Charles Mills Tiebout²¹ (1924–1968).

20. yüzyılda maliye bilimine katkı sunan maliyeciler listesine dâhil edeceğimiz isimler ise şunlardır: Paul Samuelson, James M. Buchanan, William Vickrey, James Mirrlees ve Joseph E. Stiglitz. Bunların tamamı Nobel ekonomi ödülü ile taltif edilmiş iktisatçılardır. Richard A. Musgrave ise maliyeciler listesinde belki de en başlarda yer alması gereken isimlerden birisidir.

Altını önemle çizerek not edelim ki, buraya kadar ismini belirttiğimiz kişiler kamu ekonomisi ve kamu maliyesi'nin doğuşuna ve gelişmesine katkıda bulunan öncü maliyeciler listesinde kendilerine mutlaka bir yer bulabilirler. Fakat bu isimlerin tamamını maliye bilimine ışık tutan önderler ya da kurucu babalar (founding fathers) olarak tanıtmak fazlasıyla haksızlık olur ya da bu konuda bir değerlendirme ve yorum yaparken daha temkinli olmakta yarar bulunmaktadır.

¹⁸ Kamu ekonomisi ve kamu maliyesi disiplinlerine katkıları inceleyen iki değerli çalışma için bkz. Desmarais-Tremblay, et.al. 2023a,b.

¹⁹ Hicks, U. K. 1947. Public Finance. London: Nisbet & Co. ; Hicks, U. 1946. "The Terminology of Tax Analysis," Economic Journal, 56(221), p p. 38-50.

²⁰ Ramsey, F. P. 1927. "A Contribution to the Theory of Taxation" (PDF). The Economic Journal. 37 (145): 47–61.

²¹ Tiebout, C. 1956. “A Pure Theory Of Local Expenditures”. Journal of Political Economy. 64 (5): 416–424. ; Tiebout, C.M. 1961. "An Economic Theory of Fiscal Decentralization," NBER Chapters, in: Public Finances: Needs, Sources, and Utilization, pages 79-96, National Bureau of Economic Research, Inc.

IV. NOBEL KAZANANLARIN HANGİSİ MALİYECİ? SAMUELSON, BUCHANAN, VICKREY, MIRRLEES, STIGLITZ...

Nobel ekonomi ödülü ile onurlandırılan Paul Samuelson (1915-2009); James M. Buchanan (1919-2013); William Spencer Vickrey (1914-1996); Sir James Alexander Mirrlees (1936-2018) ve Joseph E. Stiglitz (1945-) maliye üzerine muhtelif kitap ve makaleler yazan isimler arasında yer almaktadır. Aşağıdaki açıklamalarımız çerçevesinde bu sayılan isimlerden Samuelson ve Stiglitz'i doğrudan maliyeci olarak kabul etmek ya da maliye biliminin “öncüleri” (pioneers) arasında saymak doğru olmaz.

1969 yılında ihdas edilen Nobel ekonomi ödülü ikinci yılında Amerikalı iktisatçı Paul Samuelson'a verilmiştir. Samuelson akademik kariyerinin başında kamu ekonomisi ve kamu maliyesi üzerine bir kaç makale yazmıştır.²² Samuelson ne maliyecidir ne de maliye bilimine eşsiz katkılar sunmuştur. Aynı ifadeleri Joseph Stiglitz için de kullanmak mümkündür. Stiglitz özellikle Henry George ve Frank Ramsey'in vergileme konusundaki fikirleri üzerine bazı yazılar kaleme almıştır. Onun dışında İngiliz iktisatçı Anthony Atkinson ile birlikte *Kamu Ekonomisi* üzerine kaleme aldığı kitabı hiç şüphesiz literatüre önemli katkılar olarak kabul edilebilir.²³

Hem Samuelson hem de Stiglitz bir iktisatçı olarak hiç şüphesiz en yüksek takdiri hak etmektedirler, aksini söylemek de haksızlık ve abesle iştigal olur. Zira her ikisi de Nobel ekonomi ödülü ile onurlandırılmış büyük iktisatçılardır. Fakat “büyük

²² Samuelson, P. A. 1954. “The Pure Theory of Public Expenditure.” *Review of Economics and Statistics* 36 (4): 387–389.; Samuelson, P. A. 1958. “Aspects of Public Expenditure Theories.” *The Review of Economics and Statistics* 40 (4): 332–338. ; Samuelson, P. A. 1955. “Diagrammatic Exposition of a Theory of Public Expenditures.” *The Review of Economics and Statistics* 37 (4): 350–356; Samuelson, P. A. 1969. “Pure Theory of Public Expenditure and Taxation.” in: *Public Economics: An Analysis of Public Production and Consumption and Their Relations to the Private Sectors*, edited by Julius Margolis and Henri Guitton, 98–123. London: Macmillan.; Samuelson, P. A. 1986. “Theory of Optimal Taxation.” *Journal of Public Economics* 30 (2): 137–143.

²³ Stiglitz, J.E. & J. K. Rosengard. 2000. *Economics of the Public Sector*, Fourth edition. W.W. Norton Company. ; Atkinson, A. B., and J. E. Stiglitz. 1980. *Lectures on Public Economics*. New York: McGraw Hill.; Atkinson, A. B., and J. E. Stiglitz. 1972. “The Structure of Indirect Taxation and Economic Efficiency.” *Journal of Public Economics* 1 (1): 97–119. ; Atkinson, A. B., and J. E. Stiglitz. 1976. “The Design of Tax Structure: Direct versus Indirect Taxation.” *Journal of Public Economics* 6 (1-2): 55–75. ; Stiglitz, J. E., and M. J. Boskin. 1977. “Some Lessons from the New Public Finance.” *The American Economic Review* 67 (1): 295–301.

maliyeci” kesinlikle değildir. Hem Samuelson hem de Stiglitz akademik kariyerlerinde kamu maliyesi alanında bazı makaleler kaleme almışlardır; fakat bir önceki paragrafta ifade ettiğimiz üzere maliye biliminin gelişmesine eşsiz katkılar sunmuş *“büyük maliyeciler”* olarak adlandırmak yanlış ve yersiz olur.

Nobel ekonomi ödülüne layık görülen diğer üç isim (James M. Buchanan, William Vickrey ve James Mirrlees) ise doğrudan Kamu Maliyesi üzerine çalışmalar yapmışlardır. 1986 Nobel ekonomi ödülü James Buchanan’a verilmiş; bir 10 yıl sonra 1996 yılında Nobel ödülü Vickrey ve Mirrlees arasında paylaştırılmıştır. Bu isimleri ayrı başlık altında incelemekte yarar vardır. Her ne kadar Buchanan daha önce Nobel ekonomi ödülü ile onurlandırılmış olsa da burada önce Vickrey ve Mirrlees’in maliye katkıları değerlendirilecektir.

V. NOBELİTE ve MALİYE: WILLIAM VICKREY ve JAMES MIRRLEES

İsveç Kraliyet Akademisi’nin 8 Ekim 1996 tarihinde *“asimetrik bilgi altında ekonomik teşvik teorisine yaptıkları temel katkılardan dolayı”* (for their fundamental contributions to the economic theory of incentives under asymmetric information.)²⁴ açıklaması ile William Vickrey’i ve James Mirrlees’i birlikte Nobel ekonomi ödülü ile onurlandırmıştır.

Altını önemle çizerek belirtmek isterim ki 1996 yılında Nobel ekonomi ödülüne layık görülen James A. Mirrlees ve William S. Vickrey’in her ikisi de kamu ekonomisi, kamu maliyesi, vergileme konularında kitap ve makaleler kaleme almış maliyecilerdir.

William Vickrey’in eksik rekabet ve asimetrik bilgi kaynaklı sorunlardan nedeniyle kamu alımları piyasasında ortaya çıkan etkin olmayan fiyatlama üzerine görüşleri; asimetrik enformasyon altında iktisadi teşvikler üzerine yaptığı incelemeleri, metro ücretlerinden otoyol geçiş ücretlerine kadar çeşitli alanlarda çarpıcı keşiflere imza attığı makalelerini küçümseyecek değilim. Vickrey’in sermaye kazançlarının vergilendirilmesi, artan oranlı vergileme, ölüm sonrasında mirasçılara devreden servetin vergilendirilmesi, arazi rantlarının hükümeti finanse etme aracı olarak

²⁴ The Royal Swedish Academy of Sciences, Press release. NobelPrize.org. Nobel Prize Outreach AB 2024. Mon. 3 Jun 2024. <<https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1996/press-release/>>

kullanılması), talep-yönlü iktisat politikalarına ağırlık verilmesi vb. konularında yazdıklarının da tamamen boş ve değersiz değil, fakat doğru ve eksik taraflarının olduğunu düşünüyorum.²⁵ Vickrey'in Keynezyen maliye politikalarına, “fonksiyonel maliye” ve Georgizm felsefesine bağlı ideolojik bir kafaya sahip olmanın ötesine geçemediğini düşünüyorum.²⁶

William S. Vickrey'in “*Mali Kökten Dinciliğin On Beş Ölümcül Yanılgısı*” makalesinde²⁷ sıraladığı 15 adet “*fallacies*” (yanılgı ya da safsata) ile “*mali muhafazakârlık*” (fiscal conservatism) felsefesini “*mali köktendincilik*” (financial fundamentalism) olarak aşağılamasını derin bir şaşkınlık içerisinde okuduğumu ifade etmek isterim. Vickrey bu makalesinde “*mali köktendincilik*” terimini kullanarak klasik politik iktisadın mali ilkelerini “*ölümcül safsatalar*” olarak adlandırmaktadır. Hele ki Vickrey'in bütçe açıklarının artması ve borçlanmaya başvurulmasının sakıncalı olmadığına dair görüşlerini kamu maliyesi açısından felaket ya da facia olarak değerlendiriyorum.

Vickrey'in akademik yayınlar listesine bakıldığında maliye (vergi) konularında takdire değer bazı makaleler kaleme aldığını fakat bunların hiç birisinin kamu maliyesine “eşsiz katkılar” babında değerlendirilemeyeceğini düşünüyorum.

Vickrey ile Nobel ekonomi ödülünü paylaşan James Mirrlees'in “optimal vergileme” adı altında yaptığı katkıları²⁸ da küçümseme hadsizliğinde bulunmak

²⁵ Vickrey, W. S. 1939. “Averaging of Income for Income-Tax Purposes.” *Journal of Political Economy* 47 (3): 379–397. ; Vickrey, W. S. 1945. “Measuring Marginal Utility by Reactions to Risk.” *Econometrica* 13 (4): 319. ; Vickrey, W. S. 1947. *Agenda for Progressive Taxation*. Reprints of Economic Classics. Clifton, N.J.: A. M. Kelley.; Vickrey, W.S. 1944. “The Rationalization of Succession Taxation”. *Econometrica* 15, 215–236.; Vickrey, W.S. 1945. “An Integrated Succession Tax.” *Taxes* 23, 368–374.

²⁶ William S. Vickrey hakkında eleştirel bir yazım için bkz. Aktan, 2024.

²⁷ Vickrey, W. 1998. “Fifteen Fatal Fallacies Of Financial Fundamentalism: A Disquisition On Demand-Side Economics”, *The Proceedings of the National Academy of Sciences* 95: 1340–47. <https://doi.org/10.1073/pnas.95.3.1340>. Vickrey'in 18 Eylül 1996 tarihinde yayın için gönderdiği makalesi *The Proceedings of the National Academy of Sciences* içerisinde 1998 yılında yayınlanmıştır.

²⁸ Mirrlees, J. A. 1971. “An Exploration in the Theory of Optimum Income Taxation.” *The Review of Economic Studies* 38 (2): 175–208. ; Mirrlees, J. A. 1997. “Information and Incentives: The Economics of Carrots and Sticks.” *The Economic Journal* 107 (444): 1311–1329. ; Diamond, P. A., and J. A. Mirrlees. 1971a. “Optimal Taxation and Public Production I: Production Efficiency.” *American Economic Review* 61 (1): 8–27. ; Diamond, P. A., and J. A. Mirrlees. 1971b. “Optimal Taxation and Public Production II: Tax Rules.” *The American Economic Review* 61 (3): 261–278.

istemem. Fakat kaleme aldığım bir çalışmamda ifade ettiğim üzere Mirrlees'in optimal vergi modeli gerçek dünyadaki vergileme sorunlarına doğrudan pratik yararlar sunmaktan uzaktır. Aşırı teorik, karışık ve karmaşık matematiksel formüller, denklemler, grafikler ile boğuşan Mirrlees'in sonuçta gerçek dünyaya dair bir uygulanabilir somut önerisini bulmak söz konusu değildir (Aktan, 2024; Aktan ve Karas, 2024).

VI. BİR BÜYÜK MALİYECİ: RICHARD MUSGRAVE

Bugün tüm dünyada Kamu Maliyesi (Public Finance) adı altında yayınlanmış olan kitapların tamamında Richard Musgrave'in adını ve izlerini bulmak mümkündür. Denilebilir ki, bizim ülkemizde de Türk maliyeciler kamu maliyesi ders kitaplarını büyük ölçüde Musgrave'in *Teoride ve Pratikte Kamu Maliyesi* (Public Finance in Theory and Practice) adını taşıyan kitabındaki içerik çerçevesinde kaleme almışlardır. Musgrave'in kamu maliyesi üzerine ilk kitabı 1959 yılında yayınlanmış, daha sonra bu kitap eşi Peggy Musgrave ile birlikte *Teoride ve Pratikte Kamu Maliyesi* adıyla gözden geçirilmiş ve genişletilmiş şekliyle basılmıştır.

Musgrave Almanya'da Heidelberg Üniversitesi'ndeki lisans eğitiminin ardından Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmiştir. 1933'te Harvard Üniversitesi'nden doktora derecesini almıştır. Johns Hopkins, Princeton ve Michigan Üniversitesi'nde dersler vermiştir. Richard Musgrave, kamu maliyesi ve maliye politikası alanlarında çok sayıda cilt ve makalenin yazarıdır.²⁹ Musgrave kamu maliyesini devletin ekonomiye müdahale etmesinde etkili mali araçlar olarak ele almıştır. Musgrave'e göre maliyenin dört ana fonksiyonu (kaynak kullanımında ve kaynak dağılımında etkinlik, gelir dağılımının düzeltilmesi, iktisadi istikrarın sağlanması, iktisadi büyüme ve kalkınmanı temin edilmesi) bulunmaktadır. Devlet kamu harcamaları, vergiler, bütçe, borçlanma, borç yönetimi gibi mali araçları etkin şekilde kullanarak ekonominin genel sorunlarının çözümlenmesine katkılar sunmalıdır.

²⁹ Musgrave, R. A. 1937. The Theory of Public Finance and the Concept of "Burden of Taxation". PhD Thesis. Cambridge, MA: Harvard University.; Musgrave, R. A. 1939. "The Voluntary Exchange Theory of Public Economy." The Quarterly Journal of Economics 53 (2): 213–237.; Musgrave, R. A. 1959. The Theory of Public Finance: A Study in Public Economy. New York: McGraw Hill.; Musgrave, R. A. 1969. "Provision for Social Goods." In: Public Economics: An Analysis of Public Production and Consumption and Their Relations to the Private Sectors, edited by Julius Margolis and H. Guitton, 124–144. London: Macmillan.

Richard Musgrave'in Keynezyen perspektife dayalı “*müdahaleci kamu maliyesi*” düşüncesi Nobel ekonomi ödülü sahibi James M. Buchanan tarafından çok ciddi olarak eleştirmiştir. Buchanan benzer şekilde “*fonksiyonel maliye*” (functional finance) adı altında mali araçların etkili bir şekilde kullanılmasını savunan iktisatçı ve maliyecileri de “*devlet başarısızlığı teorisi*”ni görmezden gelen “naif” iktisatçılar olarak değerlendirmiştir.

Bugün modern maliyecilerin kamu ekonomisinin ve kamu maliyesinin rolü ve fonksiyonları konusundaki görüşlerinde birbirine zıt iki görüş ve yaklaşım geçerlidir. Birincisi klasik politik iktisadın temellerine dayalı olan kamu maliyesi yaklaşımı, diğeri ise Keynezyen iktisada dayalı fonksiyonel maliye perspektifidir. Birinci yaklaşımın öncüsü hiç şüphesiz James M. Buchanan'dır. İkinci perspektif ise Richard Musgrave'in kamu maliyesi kitap ve makalelerinde benimsenen müdahaleci kamu maliyesi görüşüdür.

Almanya'da Münih Üniversitesi Ekonomik Araştırmalar Merkezi'nde 1999 yılında bir hafta süren bir sempozyum Musgrave ve Buchanan'ı bir araya getirmiştir. Sempozyumda kamu ekonomisi alanında birbirine zıt iki yaklaşımı savunan önde gelen bu iki bilim insanı devletin rolü ve mali işlevleri hakkındaki farklı bakış açılarını tartışmışlardır. Richard A. Musgrave düzeltici kamu politikaları gerektiren piyasa başarısızlıklarına ve eşitsizliklere dikkat çekerken James M. Buchanan, siyasi sürecin kusurları üzerinde yoğunlaşarak devlet müdahalesini sınırlandıracak kurallara duyulan ihtiyacı vurgulamıştır. Buchanan Mali Anayasa ve daha dar anlamda bir Vergi Anayasası'nın önemini ortaya koymaya çalışmıştır.

VII. “ORTODOKS MALİYE”NİN ÖTESİNDE BİR İSİM: JAMES M. BUCHANAN

Avustralyalı iktisatçı ve maliyeci Geoffrey Brennan James M. Buchanan'ın maliyecilik kimliğini şu sözlerle açıklar (Brennan, 1987:1):

“Buchanan sonuçta siyasi felsefe, toplumsal etik ve hukuk gibi farklı (sosyal bilimler) disiplinlerinde yazılar kaleme almış entelektüel bir kişiliktir. Ve kamu maliyesi içindeki konumu, sorunlara ilişkin ortodoks algılarla ve ortodoks politika önerileriyle o kadar temelden çelişmiştir ki, standart kamu maliyesi akademisyenlerinin Buchanan'ı kendilerinden biri olarak kabul edip etmeyecekleri bile şüphelidir.”

Ben de 40 yıllık maliyeci olarak bütün akademik dürüstlüğümlle ifade etmeliyim ki, James M. Buchanan bu çalışmada isimleri zikredilen ve kamu ekonomisi ve kamu maliyesinin muhtelif konularına kıyısından köşesinden dâhil olmuş maliyeciler ile aynı kefeye konulacak bir isim değildir ve olmamalıdır. Buchanan 93 yıllık ömrünün tam tamına 70 yılını maliye konuları üzerine yazarak geçirmiştir.³⁰ Buchanan diğer maliyecilerden farklı olarak büyük bir adanmışlıkla ve tutarlılıkla yazan bir akademisyen olmuştur. 70 yılda yılmadan ve durmadan kaleme aldığı kitaplar ve makaleler kamu ekonomisinin ve kamu maliyesinin pek çok konusu üzerinde (devletin büyümesi, devletin başarısızlığı, bütçe dengesi, kamu borçları, vergi anayasası vs.) ufuk açıcı ve yol gösterici fikirler olmuştur.³¹

Buchanan mali konuları sadece Keynezyen İktisat ve onun uzantısı olan Fonksiyonel Maliye ve Refah İktisadı çerçevesinde “*piyasa başarısızlığı*” (market failure) ile açıklamakla kalmamış, klasik politik iktisat geleneğinin mali gelenekçilik görüşünü ve anayasacılık felsefesinin Leviathan’ı kurallara bağlama anlayışını benimseyerek Kamu Tercihi okulunun “*devlet başarısızlığı*” teorisini ön plana çıkarmıştır.

VIII. GENEL DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

İktisadın ve onun bir alt disiplini olarak maliyenin kurucusu ya da babası olarak “*tek isim*” işaret etmenin doğru bir yaklaşım olmadığını ifade etmek isterim. “*İktisat biliminin babası Adam Smith’dir*” diye kestirip atmak doğru bir yaklaşım olmayabilir. Adam Smith *Milletlerin Zenginliği* eseri ile iktisat biliminin doğuşunda ve gelişmesinde belki de en etkili isim olmuştur. Fakat bu onun tek başına iktisat bilimini kurduğu ya inşa ettiği anlamına gelmez.

Aynı mantık maliye için de geçerlidir. Kamu ekonomisi ve kamu maliyesinin kurucusu ya da babası şudur demek, tek bir isim işaret etmek yanlıştır. Ona bakarsanız Adam Smith’in vergileme konusundaki ilkeleri ve açıklamaları Ricardo’nun, Wicksell’in, Pigou’nun, Edgeworth’un ve diğer isimlerin

³⁰ James M. Buchanan’ın kamu ekonomisi ve kamu maliyesine katkıları konusunda ayrıntılı bilgi için şu çalışmaları bakılabilir: Aktan, 1994.

³¹ Buchanan’ın eserlerinin toplu bir değerlendirmesi için bkz. Aktan, 2025. Buchanan’ın kamu ekonomisi ve kamu maliyesine öncülük eden başlıca çalışmaları şunlardır: Buchanan, 1958, 1960, 1967, 1968. ; Buchanan and Wagner, 1967, 1977.

katkılarından kat be kat değerlidir. Adam Smith'i maliyenin öncülerinden biri olarak görmemek çok büyük bir eksiklik. Daha da ileri giderek şunu söyleyebiliriz. Adam Smith'in 1776 yılında kaleme aldığı büyük şaheserinden yaklaşık 4 asır önce *Mukaddime* adlı eserini yazan İbn Haldun'un kamu maliyesi ve vergileme konusundaki görüşlerine bakarak “*maliyenin gerçek babası İbn Haldun'dur*” denildiğinde buna şaşırmmamak gerekir!³² İktisadın ya da maliyenin doğuşunu Adam Smith ya da ondan 400 sene evveline İbn Haldun'a götürmek, ya da Antik Yunan düşünürlerinin eserlerinde iktisat ve maliye biliminin izlerini sürmek elbette değerli bir çaba ve uğraştır. Fakat buradan bir sonuç çıkararak bu isimleri maliyenin babası ya da kurucusu olarak isimlendirmek fazlasıyla yanlış bir değerlendirme olacaktır.

18. ve 19. yüzyıl öncesinde Adam Smith, Jean Babtist Say, David Ricardo gibi düşünürlerin kamu maliyesi üzerine görüş ve düşünceleri fevkalade önemli olmakla birlikte klasik politik iktisadın bu önemli düşünürlerini modern maliye biliminin kurucusu ya da öncüleri olarak ifade etmek doğru olmaz. Wicksell, Edgeworth, Pigou, De Marco, Wagner ve daha pek çok isim yazdıkları bir ya da birkaç makale ile maliye konularında görüşler ortaya koymuşlardır. İlk yazarlar olması onları “*büyük maliyeciler*” olarak adlandırmamızı gerektirmez. Öte yandan Nobel ekonomi ödülü kazandı diye de bir akademisyen “*büyük maliyeci*” unvanını kazanmaz. 40 yıldan bu yana maliyeciyim ve bu birikim dâhilinde Nobel ekonomi ödülü kazanmış ne Vickrey'i ne de Mirrless'i “*büyük maliyeci*” sıfatına hiçbir şekilde yakıştıramıyorum. Yenilikçi ve yaratıcı fikirler sunmuş olabilirler, fakat maliyenin gerçek kurucusu ve hatta öncüsü değildirler.

Özetle, 1800'li yıllarda bir kitap ya da makale yazdı diye ne Pigou ne de Edgeworth “*büyük maliyeci*” olamaz! Nobel kazandı diye de ne Vickrey ne de Mirrless “*büyük maliyeci*” madalyasını hak etmiş olmaz!

³² İbn Haldun'un iktisat ve maliye üzerine düşünceleri çok ama çok kıymetlidir, fakat bu onu iktisat ya da maliye biliminin babası ya da kurucusu yapmaz. İslam İktisadı adı altında kendilerine yeni bir iktisat disiplini icad etmiş olanlar için bu bir gurur kaynağı olabilir, fakat aşırı ve yersiz iltifatların akademik dürüstlük ve liyakata uygun olmadığını ifade etmek isterim. İbn Haldun sosyoloji, tarih felsefesi, siyaset bilim, iktisat ve maliye alanlarında kayda değer kıymetli fikirleri olan bir düşündürdür. Bütün bu disiplinlerin “kurucusudur, babasıdır...” gibi gereksiz ifadelerin anlamsız ve yersiz olduğunu not etmeliyim. İşi fazla abartarak “*İbn Haldun iktisat biliminin kurucusu ve babasıdır*” gibi ifadelerle aşırılıklara götürmenin bir manası olmadığını ve tamamen saçmalık olduğunu düşünüyorum. Mısırlı iktisatçı İbrahim Oweiss'in çalışması bu konuda bir örnektir: bkz. Oweiss, 1988.

“Kurucu”, “öncü”, “katkıda bulunanlar” gibi ifadeleri doğru ve hak ettiği şekilde kullanmalıyız. Ben modern kamu maliyesinin “gerçek öncüleri” (true pioneers) olarak Musgrave’i ve Buchanan’ı ayrı bir yerde görüyorum. Benzer görüş kamu ekonomisi ve kamu maliyesinin kurucusu ve öncüleri üzerine özenli bir araştırmanın yazarları tarafından da şu şekilde ifade edilmiştir:

“...çalışmalar devlete dair zıt vizyonlara sahip olan Musgrave ve Buchanan’ı kamu ekonomisi alanının ‘babaları’ olarak tanımlıyor.”³³

Ben “baba” kelimesi yerine “öncü” kelimesini kullanmanın daha doğru olduğunu düşünüyorum. Aslında birbirine zıt iki ayrı kamu maliyesi yaklaşımının öncüsü olarak kabul edebileceğimiz bu iki maliyecinin fikirleri bizim maliyede doğru ilkeler ve kuralları bulmamız için yol göstericidir:

- Bir tarafta müdahaleci, yönlendirici, düzeltici “fonksiyonel maliye”, diğer tarafta devletin başarısızlığını bize ikna edici bir şekilde açıklayan “kurallara dayalı maliye.”
- Bir tarafta büyüme, kalkınma, adalet-eşitlik, istikrar gibi ana fonksiyonları gerçekleştirmeye odaklanmış bir kamu ekonomisi ve kamu politikası yaklaşımı, diğer tarafta devletin büyümesinin nedenlerini ve sonuçlarını gerçekçi bir şekilde analiz eden bir sınırlı devlet felsefesi.
- Bir tarafta kamu harcamalarındaki artışı çarpan ve hızlandıran etkileri ile açıklayan bir Keynezyen bakış açısı, diğer tarafta kamu harcamalarındaki artışı israf ve savurganlıkla, hırsızlık, yolsuzluk ve rant kollama ile açıklayan bir zıt perspektif.
- Bir tarafta kolektif karar alma sürecini ve kolektif mülkiyet konusunu ortaya çıkardığı “sahiplik” meselesinden bağımsız ele alan bir teori, diğer tarafta mülkiyet hakları iktisadını merkezine oturtan bir teori.

³³ “Scholarship on this mid-century transition identify Musgrave and Buchanan as the ‘fathers’ of the new field of public economics, the boundaries of which were shaped by their contrasting visions of the state.” Bkz. Desmarais-Tremblay, et.al. 2023a:2. Aynı yazarların özellikle Buchanan’ın kamu ekonomisi ve kamu maliyesi disiplinlerine ayırtedici katkılarına dair değerlendirmeleri için bkz. Desmarais-Tremblay, et.al. 2023b.

- Bir tarafta ekonomi ve maliye politikasını iradi, takdiri, ihtiyari kararlara dayalı olarak yürütmek isteyen bir yaklaşım, diğer tarafta bağlayıcı anayasal kurallar eşliğinde ilkelere dayalı bir yaklaşım.
- Bir tarafta açık bütçe yaklaşımı, diğer tarafta denk bütçe (veya dengeli bütçe) ilkesi.
- Bir tarafta iktisat politikası amaçlarına yönelik bir kamu borçlanması politikası, diğer tarafta kurallara bağlanmış bir borçlanma ve borç yönetimi.

Ben tam tamına 40 yıldan bu yana maliye alanında eğitim alan, eğitim veren ve araştırmalar yapan bir maliyeci olarak Buchanan'ın entelektüel birikimi ve oldukça verimli disiplinlerarası çalışmalarını esas alarak Buchanan'ın Musgrave'in çok ötesinde bir büyük maliyeci olduğuna gönülden inanıyorum. Buchanan'ı Mali Muhafazakârlık ya da başka bir ifadeyle Klasik Mali Düşünce'nin önderi ve öncüsü olarak kabul ediyorum.

Maliye konusunda engin ve derin fikirlere sahip olmak başka bir şeydir: bir bilim dalının ya da disiplinin kurucusu ya da öncüsü olmak başka bir şeydir. İşte bu noktada “babası” ve/ya “kurucusu” sıfatlarını kullanmayı tercih etmek yerine modern kamu maliyesinin gerçek öncüsünün kim(ler) olduğunu araştırmaya çalışmak daha doğru olacaktır.

Herhangi bir binanın bir mimarı, yapı mühendisi, inşaatçıları, yapıya emek veren ustaları ve işçileri vardır. Binanın yapı güvenliği ile ilgili bir sorun varsa yapı mühendisi iyi değil, binanın estetiği sıradan ise mimari tasarımı göz alıcı değil demektir. Yerlerdeki fayansları, kaba ve ince sıvayı yapanlar gerçek usta değillerse binanın mükemmel bir yapı olmasından söz edilemez. Buradan hareketle disiplinler veya araştırma programlarının tek bir sahibi olmadığını; o alana eşsiz katkılar sunan “öncü”ler ve buna ilave olarak o alana katkılar sunan fikir adamları ve bilim insanları olduğunu ifade etmemiz doğru olur.

Hulâsa: Ne iktisadın ne de maliyenin tek bir babası/kurucusu yoktur, öncüsü/öncüleri ve katkı sunanları vardır.

Kaynakça

- Aktan, C.C. 1994. “James M. Buchanan’ın Politik İktisada Katkıları”, Maliye Yazıları Dergisi, Ocak-Mart 1994, s.32-65.
- Aktan, C.C. 2024a. Optimal Vergilemeye Karşı Optimal Vergileme (James Mirrlees’in Aşırı Teorik ve Karmaşık Matematiksel Vergi Modelinin Gerçek Dünyada Yaşadığımız Vergileme Sorunlarına Sunduğu Katkı Nedir?), RG Preprint. <https://www.researchgate.net/profile/Coskun-Can-Aktan>
- Aktan, C. C. 2024b. “Saman Adam Safsatası: Mali Muhafazakârlık Mı, Mali Kökten Dincilik Mi? Nobel Ekonomi Ödülü Sahibi William Vickrey’in Açık Bütçe ve Kamu Borçlanması Konularındaki Paralojik Görüşlerine Eleştiri.”, Ekonomi Bilimleri Dergisi, 16(1), 144-187.
- Aktan, C. C. 2025. Opera Omnia James M. Buchanan (Siyaset ve Hukuk Felsefesi’nden Anayasal Politik İktisat’a; Kamu Maliyesi’nden Kamu Tercihi’ne “Buchanan Külliyyatı”na Genel Bir Bakış), İzmir: SOBİAD Hukuk ve İktisat Araştırmaları Yayınları.
- Aktan, C. C., & Karaş, E. 2024. Optimal Vergileme (Optimal Vergileme Teorisinin Doğuşu, Gelişimi ve Geleceği: Literatüre Eleştirel Bir Bakış). Ekonomi Bilimleri Dergisi, 17(1), 1-31.
- Atkinson, A. B., and J. E. Stiglitz. 1980. Lectures on Public Economics. New York: McGraw Hill.
- Atkinson, A. B., and J. E. Stiglitz. 1972. “The Structure of Indirect Taxation and Economic Efficiency.” Journal of Public Economics 1 (1): 97–119.
- Atkinson, A. B., and J. E. Stiglitz. 1976. “The Design of Tax Structure: Direct versus Indirect Taxation.” Journal of Public Economics 6 (1-2): 55–75.
- Black, D. 1939. The Incidence of Income Taxes. London: Macmillan.
- Brennan, G. 1987. “The Buchanan Contribution”. FinanzArchiv / Public Finance Analysis, 45(1).
- Buchanan, J.M. 1958. Public Principles of Public Debt: A Defense and Restatement, Homewood, Ill.: Richard D. Irwin.
- Buchanan, J.M. 1960. The Public Finances. Richard D. Irwin, Inc., Homewood, Illinois.1969.

Buchanan, J.M. 1967. *Public Finance in Democratic Process: Fiscal Institutions and Individual Choice*, Chapel Hill: University of North Carolina Press.

Buchanan, J.M. 1968. *The Demand and Supply of Public Goods*, Chicago: RandMcNally Co.

Buchanan, J.M. and R.E. Wagner, 1967. *Public Debt in a Democratic Society*. Washington: American Enterprise Institute.

Buchanan, J.M. and R.E. Wagner, 1977. *Democracy in Deficit: The Political Legacy of Lord Keynes*. New York: Academic Press.

Bullock, C. J. 1920. *Selected Readings in Public Finance*. New York: Ginn & Company.

Desmarais-Tremblay, M., M. Johnson & R. Sturn. 2023a. "Mapping the History of Public Economics in the Twentieth Century: An Introduction to the Special Issue." *The European Journal of the History of Economic Thought* 30 (5).

Desmarais-Tremblay, M., M. Johnson & R. Sturn. 2023b. "From Public Finance To Public Economics", *The European Journal of the History of Economic Thought*, 30:5, 934-964.

Diamond, P. A., and J. A. Mirrlees. 1971a. "Optimal Taxation and Public Production I: Production Efficiency." *American Economic Review* 61 (1): 8–27.

Diamond, P. A., and J. A. Mirrlees. 1971b. "Optimal Taxation and Public Production II: Tax Rules." *The American Economic Review* 61 (3): 261–278.

George, H. 1912. *Progress and Poverty: An Inquiry into the Cause of Industrial Depressions and of Increase of Want with Increase of Wealth, The Remedy* (Garden City, NY: Doubleday, Page, & Co. 1912). 24.09.2020. <<https://oll.libertyfund.org/titles/328>>

Hicks, U. K. 1947. *Public Finance*. London: Nisbet & Co.

Hicks, U. 1946. "The Terminology of Tax Analysis," *Economic Journal*, 56(221), pp. 38-50.

Lindahl, E. 1958. "Just Taxation—A Positive Solution". In: *Classics in the Theory Of Public Finance* (pp. 168– 176). London: Palgrave Macmillan. Orjinal kaynak:

Lindahl, E. 1919. *Die Gerechtigkeit der Besteuerung: eine Analyse der Steuerprinzipien Auf Grundlage der Grenznutzentheorie*. Lund: Hakan Ohlssons Buchdruckerei.

Mirrlees, J. A. 1971. "An Exploration in the Theory of Optimum Income Taxation." *The Review of Economic Studies* 38 (2): 175–208.

Mirrlees, J. A. 1997. "Information and Incentives: The Economics of Carrots and Sticks." *The Economic Journal* 107 (444): 1311–1329.

Musgrave, R. A. 1937. *The Theory of Public Finance and the Concept of "Burden of Taxation"*. PhD Thesis. Cambridge, MA: Harvard University.

Musgrave, R. A. 1939. "The Voluntary Exchange Theory of Public Economy." *The Quarterly Journal of Economics* 53 (2): 213–237.

Musgrave, R. A. 1959. *The Theory of Public Finance: A Study in Public Economy*. New York: McGraw Hill.

Musgrave, R. A. 1969. "Provision for Social Goods." In: *Public Economics: An Analysis of Public Production and Consumption and Their Relations to the Private Sectors*, edited by Julius Margolis and H. Guitton, 124–144. London: Macmillan.

Musgrave E.A. and A. Peacock. (ed). 1967. *Classics in the Theory of Public Finance*, London: Macmillan.

Neumark, F. 1970. *Grundsätze Gerechter Und Ökonomisch Rationaler Steuerpolitik*. Tübingen: Mohr Siebeck.

Oweiss, I.M. 1988. "Ibn Khaldun: The Father of Economics", in: *Arab Civilization, Challenges and Responses*, edited by George N. Atiyeh and Ibrahim M. Oweiss, State University of New York Press, New York 1988. Pp. 112- 127.

Pigou, A. C. 1928. *A Study in Public Finance*, London: Macmillan.

Ramsey, F. P. 1927. "A Contribution to the Theory of Taxation" (PDF). *The Economic Journal*. 37 (145): 47–61.

Read, C. 2016. *The Public Financiers*, (Ricardo, George, Clark, Ramsey, Mirrlees, Vickrey, Wicksell, Musgrave, Buchanan, Tiebout, and Stiglitz), London, UK. Palgrave-MacMillan.

Ricardo, D. 2005. *The Works and Correspondence of David Ricardo*, ed. Piero Sraffa with the Collaboration of M.H. Dobb (Indianapolis: Liberty Fund, 2005). Vol. 1 *Principles of Political Economy and Taxation*.s.152.

<https://oll.libertyfund.org/quotes/david-ricardo-considered-taxation-to-be-a-great-evil-which-hindered-the-accumulation-of-productive-capital-and-reduced-consumption-1817>

Ricardo, D. 2008. Siyasal İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri, (Çev. B. Zeren, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Samuelson, P. A. 1954. "The Pure Theory of Public Expenditure." Review of Economics and Statistics 36 (4): 387–389.

Samuelson, P. A. 1958. "Aspects of Public Expenditure Theories." The Review of Economics and Statistics 40 (4): 332–338.

Samuelson, P. A. 1955. "Diagrammatic Exposition of a Theory of Public Expenditures." The Review of Economics and Statistics 37 (4): 350–356.

Samuelson, P. A. 1969. "Pure Theory of Public Expenditure and Taxation." in: Public Economics: An Analysis of Public Production and Consumption and Their Relations to the Private Sectors, edited by Julius Margolis and Henri Guitton, 98–123. London: Macmillan.

Samuelson, P. A. 1986. "Theory of Optimal Taxation." Journal of Public Economics 30 (2): 137–143.

Seligman, E.R.A. 1890. The General Property Tax. Boston: Ginn and Company.

Seligman, E.R.A. 1899. The Shifting and Incidence of Taxation, New York: Macmillan.

Seligman, E.R.A. 1925. Studies in Public Finance. New York: Macmillan.

Seligman, E.R.A. 1911. The Income Tax: A Study of the History, Theory and Practice of Income Taxation at Home and Abroad. New York: Macmillan.

Simons, H. C. 1934. A Positive Program for Laissez Faire. Public Policy Pamphlet N 15. Chicago, IL: The University of Chicago Press.

Simons, H. C. 1938. Personal Income Taxation. Chicago: The University of Chicago Press.

Simons, H. C. 1950. Federal Tax Reform. Chicago: The University of Chicago Press. Black, D. 1939. The Incidence of Income Taxes. London: Macmillan.

Stiglitz, J.E. and J. K. Rosengard. 2000. Economics of the Public Sector, Fourth edition. W.W. Norton Company.

Stiglitz, J. E., and M. J. Boskin. 1977. "Some Lessons from the New Public Finance." *The American Economic Review* 67 (1): 295–301.

The Royal Swedish Academy of Sciences, Press release. NobelPrize.org. Nobel Prize Outreach AB 2024. URL. <<https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1996/press-release/>>

Tiebout, C. 1956. "A Pure Theory Of Local Expenditures". *Journal of Political Economy*. 64 (5): 416–424.

Tiebout, C.M. 1961. "An Economic Theory of Fiscal Decentralization," NBER Chapters, in: *Public Finances: Needs, Sources, and Utilization*, pages 79-96, National Bureau of Economic Research, Inc.

Vickrey, W. S. 1939. "Averaging of Income for Income-Tax Purposes." *Journal of Political Economy* 47 (3): 379–397.

Vickrey, W.S. 1945. "Measuring Marginal Utility by Reactions to Risk." *Econometrica* 13 (4): 319.

Vickrey, W.S. 1947. *Agenda for Progressive Taxation*. Reprints of Economic Classics. Clifton, N.J.: A. M. Kelley.

Vickrey, W.S. 1944. "The Rationalization of Succession Taxation". *Econometrica* 15, 215-236.

Vickrey, W.S. 1945. "An Integrated Succession Tax." *Taxes* 23, 368-374.

Vickrey, W. 1998. "Fifteen Fatal Fallacies Of Financial Fundamentalism: A Disquisition On Demand-Side Economics", *The Proceedings of the National Academy of Sciences* 95: 1340-47.

Viti de Marco, Antonio de. 1936. *First Principles of Public Finance*. London: Jonathan Cape.

Wagner, A. 1958. Three Extracts on Public Finance. In: Musgrave, R.A., Peacock, A.T. (eds) *Classics in the Theory of Public Finance*. International Economic Association Series. London: Palgrave Macmillan.

Wicksell, K. 1896. "A New Principle of Just Taxation." In: *Classics in the Theory of Public Finance*, edited by Richard A. Musgrave and Alan Peacock., 72–118. London: Macmillan.